

**RESTRUKTURYZACJA
REGIONALNYCH RYNKÓW PRACY**

GORZÓW WIELKOPOLSKI - SZCZECIN 1996

Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim
Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej
Akademii Rolniczej w Szczecinie

Instytut Badań Systemowych PAN, Oddział w Szczecinie

Wojewódzki Urząd Pracy w Gorzowie Wielkopolskim

Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa
O/T w Gorzowie Wielkopolskim

Międzynarodowa konferencja

RESTRUKTURYZACJA REGIONALNYCH RYNKÓW PRACY

Praca pod redakcją

prof. dr hab. *Bogdana Krawca*

Gorzów Wielkopolski - Szczecin 1996 r.

Zbiór referatów międzynarodowej konferencji naukowej
w Lubniewicach, która odbyła się w dniach 30-31 maja 1996 r.

Recenzent: prof. dr hab. **Paweł Żukowski**

Skład komputerowy: **Irena Moczulska**

43429 / I

Publikacja dofinansowana przez
Krajowy Urząd Pracy

ISBN 83-85847-36-7

KOMITET PROGRAMOWY

1. **Henryk ANTOSIAK**
Prezes Agencji Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa, Warszawa
2. **Andrzej BĄCZKOWSKI**
Minister Pracy i Polityki Socjalnej
3. Prof. dr hab. **Ryszard BUDZIŃSKI**
Instytut Badań Systemowych PAN,
Kierownik Oddziału w Szczecinie
4. Prof. dr hab. **Zygmunt DOWGIAŁŁO**
Przewodniczący Komisji Organizacji
i Zarządzania Gospodarką
Żywnościową PAN, Oddział w Gdańsku
5. **Marlan ECKERT**
Wojewoda Zielonogórski
6. **Zbigniew FALIŃSKI**
Wojewoda Gorzowski - **przewodniczący**
7. **Roman JAGIELIŃSKI**
Wicepremier, Minister Rolnictwa
i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa
8. **Aleksander ŁUCZAK**
Przewodniczący Komitetu
Badań Naukowych w Warszawie
9. Prof. dr hab. **Tadeusz MADEJ**
Uniwersytet Szczeciński
10. **Jerzy OLSZAK**
Wojewoda Piłski
11. **Andrzej PIŁAT**
Prezes Krajowego Urzędu Pracy, Warszawa
12. **Adam TAŃSKI**
Prezes Agencji Własności Rolnej
Skarbu Państwa, Warszawa

KOMITET ORGANIZACYJNY

Przewodniczący

Bogusław BIL

Wicewojewoda Gorzowski

Sekretarz naukowy

Prof. dr hab. **Bogdan KRAWIEC**

Instytut Badań Systemowych PAN,
Oddział w Szczecinie
Akademia Rolnicza w Szczecinie,

Kazimierz BŁASZCZYK

Dyrektor
Wojewódzkiego Urzędu Pracy
w Gorzowie Wielkopolskim

Jan RYDZANICZ

Dyrektor
Wydziału Rolnictwa
Urzędu Wojewódzkiego
w Gorzowie Wielkopolskim

Franciszek KUNCEWICZ

Agencja Własności Rolnej
Skarbu Państwa
O/T w Gorzowie Wielkopolskim
Prodziekan

Dr hab. **Marian MALICKI**

Wydziału Ekonomiki i Organizacji
Gospodarki Żywnościowej
Akademii Rolniczej w Szczecinie

Sekretarz

Alfreda WINNICKA

Instytut Badań Systemowych PAN,
Oddział w Szczecinie

Magda PALIWODA

Gabinet Wojewody Gorzowskiego

ZJAWISKO BEZROBOCIA W OPINII ŚRODOWISKA WIEJSKIEGO

Kazimierz Błaszczyk, Beata Szenwald

Wojewódzki Urząd Pracy w Gorzowie Wielkopolskim

Transformacja ustrojowo-ekonomiczna naszego państwa, zapoczątkowana decyzjami politycznymi w 1989 r. wywołała w sferze społecznej skutki nieprzewidywalne u progu przemian.

Likwidacja PGR-ów, odgórnie zaplanowana, stać się miała elementem programu przebudowy systemu gospodarczego państwa. Pominęto przy tym kwestie ekonomicznego i społecznego uzasadnienia dla podjętej w tym zakresie decyzji o charakterze politycznym.

Ponadto wcześniejsze zwolnienie cen na artykuły rolne, spowodowało w krótkim czasie załamanie opłacalności niektórych rodzajów produkcji rolnej, a w konsekwencji upadek zakładów i przedsiębiorstw, skierowanych na obsługę wsi i rolnictwa.

W przypadku woj. gorzowskiego oznaczało to utratę pracy dla około 8 tys. pracowników PGR-ów - gospodarujących dotychczas na 70% ogółu użytków rolnych.

Byli pracownicy PGR-ów oraz specjalistycznych zakładów, świadczących usługi dla rolnictwa, stali się najpierw odbiorcami zasiłków dla bezrobotnych, a następnie w przeważającej większości (wraz z rodzinami) klientami opieki społecznej.

Realizowane przez urzędy pracy programy aktywizacji zawodowej, wpływają na polepszenie sytuacji społeczno-materialnej tylko niewielkiego odsetka tej grupy bezrobotnych.

Pogłębia się więc proces ubożenia znacznej części ludności wiejskiej. W poszczególnych rejonach naszego województwa bezrobocie na wsi, w liczbach bezwzględnych, jest następujące:

Tabela 1

RUP	1994 r.		1995 r.		Ogółem bezrobotnych w w 1995 r.
	liczba osób	odsetek do ogółu bezrobotnych (%)	liczba osób	odsetek do ogółu bezrobotnych (%)	
Gorzów Wlkp.	3 728	24,5	3 361	28,9	11 605
Choszczno	3 809	54,1	3 932	58,4	6 737
Międzychód	1 842	68,6	1 538	66,6	2 310
Międzyrzecz	2 974	43,5	2 246	39,4	5 701
Myślibórz	3 432	43,0	3 115	44,7	6 974
Słubice	1 873	45,5	1 626	44,5	3 658
Strzelce Kraj.	2 837	53,9	2 763	51,4	5 067
Ogółem	20 495	42,0	18 581	44,2	42 052

Lokalne zróżnicowanie dla poszczególnych rejonów wahało się od 26,1% ogółu bezrobotnych w rejonie Gorzów Wlkp., poprzez 54% w Strzelcach Kraj. i 57% w Choszcznie, aż do 69% w Międzychodzie.

Spośród bezrobotnych mieszkańców wsi 40,3% nie posiadało prawa do zasiłku, a 51,3% to kobiety.

Generalnie woj. gorzowskie stoi przed problemem bezrobocia agrarnego o charakterze strukturalnym, przy niebezpieczeństwie jego pogłębiania się w latach następnych (wejście w wiek zdolności do pracy kolejnych młodych roczników kończących naukę i powracających na wieś).

Znikanie PGR-ów z gorzowskiego rynku pracy okazało się poważnym problemem nie tylko dla tych, którzy stracili pracę, ale również dla tych, którzy utracili szanse na uzyskanie pierwszego zatrudnienia (dotyczy to głównie absolwentów szkół rolniczych).

Urzędy pracy od początku swego istnienia podejmowały działania związane z ograniczeniem negatywnych skutków bezrobocia.

Największym pod względem zaangażowania środków finansowych elementem polityki rynku pracy, realizowanej przez WUP w Gorzowie Wlkp. jest inicjowanie i finansowanie zatrudnienia okresowego w postaci robót publicznych i prac interwencyjnych.

W wielu przypadkach prace te są jedyną szansą na zatrudnienie i uzyskanie dochodu (zwłaszcza dla mieszkańców wsi).

W roku 1995 aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu objętych zostało na terenie województwa gorzowskiego ogółem 8 622 osoby, w tym:

- 1 107 - bezrobotnych ukończyło szkolenie
- 3 784 - bezrobotnych zatrudniono przy pracach interwencyjnych
- 2 867 - bezrobotnych zatrudniono przy robotach publicznych
- 231 - utworzono nowe miejsca pracy z tyt. udzielonych pożyczek
- 633 - absolwentów zatrudniono w związku z refundacją wynagrodzeń

W roku ubiegłym, za pośrednictwem urzędów pracy, zatrudnienie znalazło 25 151 osób bezrobotnych, z czego 10 467, to bezrobotni mieszkańcy wsi.

Wyżej wymienionymi formami aktywizacji zawodowej obejmowani są wszyscy bezrobotni, w tym również bezrobotni mieszkańcy wsi.

Ponadto niezależnie od określonych ustawą form przeciwdziałania bezrobociu, na terenie naszego województwa podejmowane są różnego rodzaju inicjatywy i przedsięwzięcia w zakresie łagodzenia skutków bezrobocia.

Szczególnie ważną w tym względzie rolę spełnia Gorzowskie Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości, z siedzibą w Dobiegniewie.

Zadaniem Stowarzyszenia jest promowanie zaradności i operatywności wśród bezrobotnych oraz prowadzenie poradnictwa i doradztwa zawodowego dla osób bezrobotnych.

Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości dysponuje też funduszem pożyczkowym, zwanym Funduszem Rozwoju Przedsiębiorczości. Fundusz wspiera finansowo przedsiębiorcze osoby bezrobotne, rozpoczynające własną działalność gospodarczą.

4 września 1995 roku zawarte zostało porozumienie pomiędzy Dyrektorem Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gorzowie Wlkp. a Dyrektorem Oddziału Terenowego Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa w sprawie współdziałania w zakresie łagodzenia bezrobocia wśród pracowników byłych państwowych gospodarstw rolnych.

Propagowane i rozpowszechniane są wśród bezrobotnych informacje na temat linii pożyczkowych, oferowanych między innymi przez:

- Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, realizowane przez Bank Gospodarki Żywnościowej,
- Fundację na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA),
- pożyczki z Funduszu Pracy, poręczane przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa,
- kredyty udzielane przez Gorzowski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości w Dobięgniewie.

Wszystkie te działania są jednak mało skuteczne, zwłaszcza wobec byłych pracowników pgr. W wyniku wspólnych przemyśleń, musimy wypracować sposoby konkretnych rozwiązań, na rzecz przeciwdziałania bezrobociu w środowisku wiejskim. Oczekuję zatem na propozycję uczestników spotkania w trakcie dyskusji.

Wnioski z opracowania wyników badań socjologicznych na temat bezrobocia agrarnego w województwie gorzowskim

W listopadzie 1995 r. Wojewódzki Urząd Pracy w Gorzowie Wlkp. rozpoczął badania socjologiczne, dotyczące bezrobocia agrarnego w województwie gorzowskim. Głównym celem badania było:

1. określenie sytuacji bezrobotnych na wsi,
2. zapoznanie się z opiniami respondentów na temat perspektyw i możliwości ich zatrudnienia w sektorze rolniczym i pozarolniczym

oraz sposobów ograniczania bezrobocia na wsi i form pomocy oczekiwanej przez badanych od urzędów pracy,

3. zapoznanie się z opiniami bezrobotnych na temat możliwości poprawiania własnej sytuacji życiowej,

- gotowość respondentów do szkoleń i przekwalifikowań,
- aktywność badanych (metody poszukiwań pracy),
- gotowość bezrobotnych do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej,

4. sytuacja materialna na wsi.

Badaniami objęto bezrobotnych z siedmiu rejonowych urzędów pracy województwa gorzowskiego, w których wylosowano 500 osób.

Próba losowa w poszczególnych urzędach pracy była uzależniona od liczby i stopy procentowej bezrobotnych mieszkańców wsi w stosunku do ogółu bezrobotnych w rejonie.

Opracowanie powyższych badań oparte zostało na materiale zebranym metodą kwestionariuszową. Anonimowy kwestionariusz ankiety składał się z 16 pytań (w tym 4 pytania otwarte) i 11 pytań metryczkowych.

Omówienie wyników

1. Charakterystyka badanych respondentów

- a) w badaniu wzięło udział 58% kobiet i 42% mężczyzn,
- b) najliczniejszą grupę osób pozbawionych pracy stanowią ludzie młodzi, z dwóch przedziałów wiekowych: od 18 do 24 lat (ok. 38% ogółu) i od 25 do 34 lat (ok. 29% całej populacji) - razem 67% wszystkich badanych,
- c) bezrobotni mieszkańcy wsi, biorący udział w badaniu, to w przeważającej części ludzie z wykształceniem zasadniczym zawodowym (ok. 44% ogółu badanych) i podstawowym (ok. 32%).

Tak niskie kwalifikacje większości bezrobotnych zamieszkałych na wsi stawiają ich w szczególnie trudnej sytuacji, w znacznym stopniu ograniczają możliwości znalezienia nowej pracy.

- d) około 63% respondentów ma własne rodziny i posiada jedno lub dwoje dzieci (42% ogółu) oraz około 17% troje; rodziny wielodzietne stanowią 9% badanej populacji,
- e) 36% zarejestrowanych bezrobotnych nie posiada prawa do zasiłku, a aż 1/2 wszystkich badanych przyznaje, że w ich najbliższej rodzinie są jeszcze inne osoby pozbawione pracy,
- f) aż 60% badanych deklarowało, że dochód na 1 osobę w gospodarstwie domowym wynosi od 50 do 100 zł, właśnie te osoby najczęściej korzystały z pomocy społecznej.

2. Opinie badanych bezrobotnych na temat perspektyw i możliwości zatrudnienia w sektorze rolniczym i pozarolniczym

- 1. Restrukturyzacja rolnictwa pociągnie za sobą dalszą redukcję liczby pracowników rolnych, ze względu na ciągle wysoki wskaźnik tzw. ukrytego bezrobocia.
- 2. Ciężar wchłonięcia nadwyżki siły roboczej na wsi powinien spocząć na przedsiębiorstwach nierolniczych:
  - a) należy tworzyć na wsi warunki sprzyjające rozwojowi drobnej przedsiębiorczości,
  - b) pomagać bezrobotnym pracownikom rolnym zdobywać nowe kwalifikacje, które byłyby uzależnione od wymagań rynku pracy,
  - c) uruchomić działalność w takich dziedzinach jak: przetwórstwo rolno-spożywcze, przechowalnictwo, budownictwo, usługi oraz wytwórczość nie związana z rolnictwem, a jedynie korzystająca z taniej siły roboczej,

- d) realizacja poważniejszych inicjatyw uzależniona jest od współpracy różnych instytucji, mających wpływ na kształtowanie polityki regionalnej.
3. W badanej zbiorowości dla ok. 17% głównym źródłem utrzymania była praca w rolnictwie (są to przede wszystkim byli pracownicy PGR). Osoby te w większości w dalszym ciągu chcą tam pracować, chociaż zła sytuacja materialna nie pozwala im na zakup czy dzierżawę ziemi, a zbyt niskie kwalifikacje bardzo poważnie ograniczają możliwości znalezienia pracy w okolicznych miastach.
  4. Aż 68% kobiet i 53% mężczyzn chciałoby wykonywać pracę nie związaną z rolnictwem, w następujących zawodach: sprzątaczką, sprzedawcą, fryzjer, krawcowa, prace biurowe, stróż, palacz, kierowca, murarz, malarz, stolarz, ślusarz, mechanik.

3. Opinie bezrobotnych na temat możliwości polepszenia własnej sytuacji życiowej

1. Jedną z najlepszych możliwości polepszenia własnej sytuacji życiowej jest sukces w poszukiwaniu pracy. Uzależniony jest on od: aktywności w poszukiwaniu pracy, różnorodności stosowanych metod, gotowości do zmiany i poszerzenia kwalifikacji.
2. 23% kobiet i 10% mężczyzn przyznaje się, że nie szuka samodzielnie pracy. Szybkim znalezieniem pracy nie są zainteresowane młode kobiety z dwóch przedziałów wiekowych: od 18 do 24 lat i od 25 do 34 lat oraz częściowo kobiety w wieku od 45 do 54 lat. Dotyczy to przede wszystkim absolwentek pozostających na utrzymaniu rodziców oraz kobiet wychowujących małe dzieci. Bierność kobiet starszych jest powodowana ich przekonaniem, że główną barierą w ponownym zatrudnieniu jest ich wiek.

3. Najczęściej wybieranym sposobem szukania nowego miejsca pracy był bezpośredni kontakt bezrobotnego z pracodawcą (ok. 40% kobiet i 55% mężczyzn). Dużą popularnością cieszyły się również poszukiwania pracy, nie wymagające większego wysiłku i zaangażowania, jak: pomoc krewnych i znajomych, przeglądanie ofert pracy w prasie oraz odwiedzanie rejonowych urzędów pracy.
4. Gotowość do szkolenia wyraziło 66% kobiet (z tego 18% chce podwyższyć kwalifikacje w dotychczasowym zawodzie, a 48% chce kursu umożliwiającego zdobycie nowego zawodu) i ok. 73% mężczyzn (20% chce podwyższać kwalifikacje, a 53% zdobyć nowy zawód). Na zdobyciu nowego zawodu zależy przede wszystkim respondentom z wykształceniem podstawowym i średnim z dwóch grup wiekowych: od 18 do 24 lat i od 25 do 34 lat.
5. Ogromna większość respondentów (ok. 55% kobiet i 53% mężczyzn) chce pracować w sektorze państwowym, co ich zdaniem daje im poczucie bezpieczeństwa i większą gwarancję utrzymania tego miejsca pracy. Respondenci przejawiają minimalne zainteresowanie wzięciem pożyczki i podjęciem pracy na własny rachunek (ok. 6% całej populacji).
6. Według badanych bezrobotnych głównymi sposobami ograniczania bezrobocia (kolejność wg stopnia ważności) są:
  - tworzenie nowych miejsc pracy i nowych przedsiębiorstw (52% kobiet i 61% mężczyzn),
  - ochrona istniejących miejsc pracy (18% kobiet i 20% mężczyzn),
  - organizacja szkoleń i przekwalifikowań bezrobotnych (14% kobiet i 7% mężczyzn).

4. Formy pomocy oczekiwanej przez bezrobotnych od urzędów pracy

1. Bezrobotni mieszkańcy wsi biorący udział w badaniu socjologicznym oczekują od urzędów pracy przede wszystkim znalezienia pracy (aż 72% kobiet i 69% mężczyzn). Świadczy to o dużej bezradności i bierności respondentów oraz poddaje w wątpliwość wcześniejsze deklaracje (przeważającej większości) samodzielnego, aktywnego poszukiwania pracy.
2. Poza tym 14% kobiet i 17% mężczyzn oczekuje zaproponowania udziału w szkoleniu.
3. Aż 22% całej zbiorowości pragnie jedynie otrzymywania z urzędu pracy zasiłku.

Bezrobotnych na wsi charakteryzuje więc bardzo niski stopień aktywności zawodowej, marazm, brak chęci do zmiany swej sytuacji oraz niechęć do podwyższania własnych kwalifikacji. Należy przede wszystkim kierować długotrwale bezrobotnych do Klubów Pracy w celu nauczania ich sposobów poszukiwania pracy, właściwej prezentacji wobec pracodawców oraz umożliwienie kontaktów bezrobotnych z doradcami zawodowymi, zwłaszcza w zakresie przekwalifikowania się.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text in the middle of the page.

IBS

43429 /
I

RESTRUKTURYZACJA REGIONALNYCH RYNKÓW PRACY

ISBN 83-85847-36-7